

in ratione gratia considerata, infinita dici potest.

4. Dico tertio, Gratiæ Christi, in esse moris considerata, infinita dici debet, quia est conjuncta cum supposito divino, ex qua conjunctione dignitatem quandam & excellentiam habet infinitam; cùm ratione illius habeat quod sit principium quo & formale operationis infinitè meritoria & satisfactoria, ut patebit infra, cùm de merito & satisfaciōne Christi.

5. C. Objicies primò contra prīmā conclusionem: Causa quæ continet virtualiter infinitos effectus, physicè infinita est: Sed gratiæ Christi virtualiter continet infinitos effectus, nempè infinitorum hominum redēptionem & sanctificationem, quam causare potest, ut in secunda conclusione diximus: Ergo est physicè & gradualiter infinita.

Respondeo Majorem esse veram de causa principali, non verò de instrumentalis: gratia autem habitualis Christi, seu humanitas Christi sanctificata per gratiam habitualē, non est causa principalis, sed duntaxat instrumentalis sanctificationis hominum; unde ut possit sanctificare infinitos homines sine termino, necesse non est quod forma aliqua physica permanente afficiatur, ratione cuius omnem gratiam, quam cauſare potest, virtualiter contineat, sed sufficit quod possit elevari per motionem transuentem, à causa principali impressam.

6. Objicies secundò contra secundam conclusionem: Nihil potest esse majus infinito: Sed potest dari major gratia, etiam in esse gratia, quam sit gratia Christi habitualis: Ergo hæc in esse gratia infinita non est. Minor probatur: Gratia Christi non se extendit ad merendam incarnationem Patris, vel Spiritus Sancti, nec etiam ad causandam gratiam Angelis & primis parentibus in statu innocentia, ut infra ostendemus: Sed Deus potuit conferre gratiam, quæ ad omnes illos effectus se extenderet: Ergo potuit causare gratiam majorem in esse gratia, quam sit illa qua humanitatē Christi communicata fuit.

Respondeo negando Minorem, & ad ejus probationem dico, gratiam Christi, quantum est ex parte sua, habuisse sufficientem virtutem ad merendam incarnationem Patris & Spiritus Sancti, & similiiter ad causandam gratiam in Angelis & primis parentibus; quia ramen Christus de facto non ordinavit propria merita ex gratia procedentia, ad tales effectus, de facto non se extendit ad illos.

7. Objicies tertio contra tertiam conclusionem: Gratia habitualis non est principium infiniti valoris operum Christi Domini, sed principium hujusmodi valoris est ipsummet suppositum Verbi Divini, ut patebit infra, cùm de satisfactione Christi: Ergo ex illo capite non potest dici infinita in esse moris.

Respondeo quod licet suppositum Verbi Divini sit principium radicale & remotum operum Christi Domini, & infiniti valoris illorum; gratia tamen est principium formale & proximum illorum, & ex conjunctione ad personam Verbi haurit dignitatem infinitam, ex qua opera Christi, infinitum valorem habent. Idem cum proportione precedentum est de gloria Christi, illa enim pariter habet infinitum valorem & estimabilitatem ex conjunctione ad Verbum, & ex eo quod actibus meritoris Christi, qui in genere moris sunt valoris infiniti, correspōdet.

Consecutaria precedentis doctrina.

8. Ex dictis inferes primò, gratiam Christi,

potentia Dei absoluta, posse esse majorem intensivę: cùm enim potentia divina infinita sit sumpli-

citer, nullo finito termino coarctari potest: Sed gratia Christi intensivę finita est, ut conclusione prima demonstravimus: Ergo de potentia Dei absolute potest magis intendi, & in esse physico esse perfectior.

9. Nec valet si dicas, quod licet non repugnat ex parte Dei, cuius potentia infinita est, gratiam Christi magis intendi, repugnat tamen ex parte subjecti, quod non est capax majoris gratia. Nam contra hoc est, quod licet potentia naturalis animæ Christi sit finita & limitata, ut potè proportionata ejus entitati, in qua sola fundatur; obedientialis tamen per quam gratia recipitur, est omnino illimitata & infinita terminativa, cùm fundetur in potentia Creatoris, potentis elevare creaturam suam ultra quemlibet terminum, ut rectè S.Thomas qu.19. de verit. art. 3. ad 3. ubi dicit: *Potentiam naturalem ad recipientum, posse totam impleri, non autem potentiam obedientie, quæ extenditur in infinitum syncategoreticè.*

10. Inferes secundò, duplēcē esse in Christo plenitudinem gratia, minime subiectivam & formalem: nam ut docet S.Thomas hic art. 10. plenitudo subiectiva gratia ea dicitur, quæ se tenet ex parte subiecti, quando scilicet subiectum habet omnem gratiam, ad ejus statum seu officium pertinente, & a divina sapientia & providentia praेordinatam & preparatam: Hanc autem gratiam Christum habere, manifestum est, cùm in eo sit gratia Capitis & Redemptoris, ad quam electus est. Plenitudo verò gratia formalis ea est, quæ se tenet ex parte gratia, quando scilicet habetur in tanta excellentiā & intensiōne quæ potest haberi de potentia ordinaria; & hanc quoque fuisse in Christo probat S.Doctor art. 9. duplēcē ratione supra insinuata. Prima est: Quod propinquius est principio influenti, & magis participat de ejus influxu, ut aēr propinquior igni, vel soli, est calidior & lucidior: Atqui nulla excogitari potest major unio cum Deo, qui est principium gratia, quam unio hypostatica Christi: Ergo nulla major est possibilis connaturaliter gratia. Unde Hieronymus in cap. 11. Isaiae: *Quia in ipso complacuit plenitudinem Divinitatis habitare corporaliter, nequam per partes, in ceteris sanctis, sed iuxta Evangelium quod Hebreo sermone scriptum legunt Nazarei, descendit super eum omnis fons Domini.* Secunda ratio est: Gratia data est Christo, ut capiti & fortis, ex quo ad omnes alios transfundatur: Sicut ergo nihil lucidius sole, nihil calidius igne, connaturaliter esse potest, quia ex sole lux omnis, & ex igne calor derivatur, sic Christi gratia debet esse in summo.

11. Tertiam addit rationem idem S.Doctor art. 12. ubi sic discurrit: *Mensura unicuique præfigitur, per comparationem ad suum finem, sicut non est major gravitas, quam gravitas terra, quia non potest esse inferior locus loco terra: finis autem gratia est unio creatura rationalis ad Deum: non potest autem esse nec intelligi major unio creatura rationalis ad Deum, quam quæ est in persona, & ideo gratia Christi pertinet ad summam mensuram gratia.*

12. Ex his intelliges, plenitudinem gratia formalem esse propriam Christo, cùm ille solus habeat gratiam in maxima excellentia & intensiōne quæ haberi potest, de lege Dei ordinaria; non verò plenitudinem subiectivam, cùm plures sancti habuerint omnem gratiam, ad statum & officium ad quod vocati fuerint, pertinentē. Unde S.Thomas hic art. 10. ad 1. *Beata Virgo est plena gratia, non ex parte ipsius gratia,*

gratia, quia non habuit gratiam in summa excellentia quæ potest haberi, nec ad omnes effectus gratia, sed dicitur fuisse plena gratia, per comparationem ad ipsam, quia scilicet habebat gratiam sufficientem ad statum illum ad quem erat à Deo electa, ut scilicet esset Mater unigeniti ejus. Et similiter Stephanus dicitur plenus gratia, quia habebat gratiam sufficientem ad hoc quod esset idonus minister & testis Dei, ad quod erat electus. Et idem dicendum de aliis.

13. Inferes tertio, in Christo fuisse plenitudinem gratia, tam intensivam, quam extensivam. Tunc enim forma aliqua habet plenitudinem intensivam, cùm reperitur in summo gradu perfectionis, sicut calor est plenè in igne, & lux in sole; tunc verò habet plenitudinem extensivam, cùm se extendit ad omnes suos effectus sibi proprios; ut vita est plenè in homine, quia in eo sunt omnes vivendi modi, non in brutis, quæ non vivunt vita intellectuali, nec in plantis, quæ non vivunt vita sensitivā: Atqui gratia habitualis in Christo est in summo gradu possibili, secundum statum connaturalē, & de lege Dei ordinaria, ut consecratio præcedenti tripli ratione ostendimus; & in eo habet omnes suos effectus connaturaliter possibiles, ut sunt remissio contrarij, scilicet peccati, sanctificatio proprij subiecti, & aliorum hominum, cùm sit gratia capitis; potestque quantum est de se, se extendere ad sanctificationem infinitorum hominum & Angelorum, si possibiles essent: Ergo plenitudo intensiva & extensiva gaudet. Ex quo.

14. Inferes quartò, gratiam Christi habitualē intensiōne superasse totam gratiam Angelorum & hominum simul sumptorum: quia gratia est in Christo tanquam in capite, à quo in omnes creaturetas intellectuales derivatur, vel derivari potest; & sicut lux in sole, & aqua in fonte: unde sicut sol plus lucis habet, quam quavis lucida inferiora, & fons plus aquæ, quam rivi omnes ad quos ab ipso aqua defluit: ita & Christus, de cuius plenitudine omnes accepimus, plures habet gradus gratia habitualis, quam omnes Angeli & homines collectivè sumptū. Quare S.Thomas infra qu. 35. art. 5. ait quod *Christus in primo instanti sue conceptionis accepit non solum tantam gratiam, quantam comprehensores habent, sed etiam omnibus comprehensoribus majorem.*

CAPUT XI.

An in Christo sint omnes virtutes, omnia dona, & omnes gratia gratis data?

1. **D**ico primò, omnes virtutes Theologicas, vel morales per se infusas, esse in Christo, excepta fide, spe, & poenitentia.

Prima pars patet, quia hujusmodi virtutes connectuntur cum gratia habituali, ut proprietates ejus, eamque semper comitantur; unde sicut gratia habitualis fuit in Christo, ita & illæ virtutes. Addo quod, habitus virtutum dantur ad connaturaliter & suaviter operandum, imò habitus supernaturales dantur ad simpliciter posse operari: Ergo ut Christus connaturaliter operaretur, & eliceret opera supernaturalia, meritoria & satisfactoria, à Deo illi infusi sunt habitus virtutum supernaturalium.

Secunda verò pars probatur ratione D.Thomas hic art. 3. & 4. Virtutes quæ repugnant visioni beatissimae.

III. Pars.

tificæ, vel unioni hypostaticæ, non fuerunt in Christo, cùm anima ejus à primo instanti suæ conceptionis unita fuerit personalitati Verbi, & viderit divinam essentiam: Sed fides cùm sit de rebus obscurè cognitis repugnat clara Dei visioni; & spes, cùm sit de bono nondum habito & posse, cùm ejus fructuōne incompōsibilis est: Similiter poenitentia, cùm sit dolor de peccato, non alieno, sed proprio, cum unione hypostatica, qua, ut infra patet, hominem reddit ab intrinseco impeccabilem, stare nequit: Ergo nec fides, nec spes, nec poenitentia, fuerunt in Christo.

2. Dico secundò: In Christo fuerunt omnia dona Spiritus Sancti.

Probatur, tum quia dona illa consecuntur gratiam habitualē, quia plenissimè & perfectissimè fuit in Christo. Tum etiam quia illa sunt perfectiores quadam potentiarum animæ, prout sunt mobiles à Spiritu Sancto: Sed anima Christi perfectè movebatur à Spiritu Sancto, juxta illud Luca 4. *Iesus autem plenus Spiritu Sancto regressus est à Iordanē, & agebatur a Spiritu in deserto:* Ergo in Christo fuerunt omnia dona Spiritus Sancti.

3. Dico tertio: in Christo fuerunt omnes gratia gratis data. Ita D.Thomas hic art. 7. ubi id probatum ex Augustino epist. ad Dardanum dicente, quod sicut in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratia. Tum etiam, quia gratia gratis data ad hoc communicantur, ut Evangelij Doctor fidem quam annuntiat, signis confirmet, & verbis persuadet: Ergo in perfectissimo & excellentissimo fidei Prædicatore & Doctore, qualis fuit Christus, omnes illæ gratia reperiuntur debent.

4. Dico quartò etiam virtutes morales, quæ propriis nostris actibus acquiruntur, fuisse in Christo.

Probatur: Appetitus sensitivus Christi, cùm esset ejusdem rationis cum nostro, non erat, ratione propriæ entitatis, completere & perfectè inclinatus ad actum naturalem honestum, unde ut promptè illum eliceret, forma superaddita indigebat: Sed hec non poterat esse alia, quam virtus acquisita; nam unio hypostatica, cùm non sit operativa, non potest esse forma inclinans in actus honestos; gratia verò habitualis, & virtutes infusæ, ipsam consequentes, solum in actus supernaturales, inclinant: Ergo Christus virtute naturali indigebat ad elicendos actus naturales honestos.

Confirmatur: Erant in intellectu Christi scientiae naturales: Ergo & virtutes morales in ejus voluntate. Consequentia pater, tum ex parte rationis: tum etiam, quia voluntas Christi non minus debebat perfici in ordine ad bonum, quam ejus intellectus in ordine ad verum.

5. Objicies primò: Virtutes morales acquisitæ ponuntur ad refrænandas passiones immoderatas: Sed ha passiones nec fuerunt nec potuerunt esse in Christo, cùm illæ orientur à fomere, qui nec fuit in Christo, nec esse potuit: Ergo in Christo non fuerunt virtutes morales acquisitæ.

Respondeo virtutes morales acquisitæ ad refrænandas passiones, secundariò & ex consequenti, ut si videlicet eas in subiecto immoderatas invenerint, moderentur; per se primò verò solum disponere appetitum ad faciliter & promptè eligendū in propriis materiis, conformiter ad rectam rationem. Unde in primis parentibus in statu innocentia, fuerunt hujusmodi virtutes per accidens infusæ, in quibus tamen in eo statu, nulla erat immoderata passio, cùm per

C. 2. donum

donom integritatis, pars inferior est perfecte subiecta superiori.

6. Objecies secundò: Virtutes morales acquisitæ non sunt in beatis: Ergo nec in Christo, qui à primo instanti sua conceptionis beatus fuit. Consequentia videtur manifesta, Antecedens probatur, ex eo quod in beatis non sit objectum proprium virtutum moralium, v.g. delectationes ciborum, & venereorum, quæ sunt objectum temperantiae, mala toleranda, vel pericula vincenda, quæ sunt objectum fortitudinis.

Respondeo primò, negando Antecedens, & ad ejus probationem dico; quod licet in beatis non remaneat objectum materiale aliquarum virtutum moralium, v.g. temperantiae; in eis tamen remaner objectum formale illius, quod est medium rationis circa delectabilia sensus, sub hoc enim medio beati appetunt delectabilia, aut potius spernunt, nam etiam in hoc contemptu perfectè virtutis reperitur, perfectè enim humilis est, qui contemnit honores. Unde S.Thomas h̄c artic. 2. ad 3. ait in Christo fuisse temperantiam, quamvis in eo non esset concupiscentia, quia èd perfectior est temperantia in homine, quò magis concupiscentis caret.

Respondeo secundò, dato Antecedenti, negando Consequentiam & paritatem; cum enim Christus ab initio sua conceptionis, simul esset viator & comprehensor, potuit, cum vivebat vita passibili & mortali, quosdam virtutum moralium actus exercere circa cibos & similia, quæ à beatis in patria exerceri nequeunt.

7. Quæres, an Christus virtutes illas per infusionem habuerit, vel eas propriis actibus sibi comparaverit? Respondeo probabilius esse, cas habuisse per infusionem.

Probatur breviter: Christus virtutibus illis nunquam caruit, sed eas habuit in primo instanti sua conceptionis: Atqui in illo instanti eas non potuit acquirere per proprios actus: Ergo tunc illas recepit à Deo per infusionem. Major probatur: Privatio illarum virtutum per aliquod tempus, mala est, sicut possest earum bonum simpliciter reddit: Sed in Christo nullum malum, nullumque defectum ponere debemus, exceptis illis, qui ad finem incarnationis, & humani generis redemptionem conductunt, qualis non potest esse carentia virtutum moralium: Ergo Christus virtutibus illis nunquam caruit, sed eas à primo sua conceptionis instanti habuit.

Minor verò, quæ asserit Christum tales virtutes in illo instanti non posuisse acquirere per proprios actus, sic ostenditur: Ut Christus in primo instanti sua conceptionis, omnes virtutes morales propriis actibus acquisivisset, debuisse in eo momento actus saltem internos illarum virtutum elicere: v.g. actum prudentiae, temperantiae, fortitudinis, iustitiae, religionis, humilitatis &c. Sed hoc videatur prorsus impossibile, tum quia anima Christi & ejus potentia, cum essent finitæ & limitatae virtutis, non poterant simul tendere in tot objecta diversa ac disparata, qualia sunt objecta materialia virtutum moralium. Tum etiam, quia actus intellectus & voluntatis animæ Christi circa talia objecta, erant dependentes à sensibus, qui operantur per motum corporalem, & dependentem à motu alterationis, qui non potest esse in instanti: Ergo Christus in primo instanti sua conceptionis, non potuit virtutes morales acquirere propriis actibus.

8. Nec valet si dicas, quod licet Christus id non potuerit naturaliter, & de potentia Dei ordinaria, bene tamen miraculose, & supernaturaliter, ac de

potentia Dei absoluta. Non valet, inquam, tum quia nullum est fundamentum astringendi hoc miraculum.

Tum etiam, quia ideo Adversarij volunt, Christum actus omnium virtutum moralium, in primo conceptionis momento eliciisse, ut salvent, virtutes morales per se acquisibiles, fuisse à Christo ab initio conceptionis connaturaliter habitas: Sed ad con-

naturalē illarum acquisitionē, miraculosa actū eliciens nihil juvat, inquit potius illā impedit & tollit,

cum cōnatūre opponatur supernaturale: Ergo &c.

9. Probatur secundò: Christus in primo instanti conceptionis, non potuit propriis actibus acquirere virtutem prudentiae: Ergo nec alias virtutes morales. Consequentia pater, tum quia prudentia princeps est inter virtutes morales, tum etiam, quia illæ essentialiter pendent à prudentia, ut à regula, & cum ea necessariò connectuntur, ut demonstratur in tractatu de virtutibus. Antecedens verò sic ostenditur. Cum prudentia habeat judicare de actibus singularibus aliarum virtutum, & medium rationis in illis constituere, ut hoc præstet, in intellectu necessariò prærequiruntur plures species, ad tale judicium prudentiale necessaria: quæ species, cum non fuerint (juxta Adversarij sententiam) Christo per accidens infusa, in instanti conceptionis, debuerunt tunc ab illo acquiri, ministerio sensuum, & intellectus agentis: Atqui hoc in unico instanti fieri non potuit, cum sensus & phantasias non operentur, nisi per motum corporum, qui non potest esse in instanti: Ergo Christus non potuit in primo instanti conceptionis acquirere virtutem prudentiae, sed si eam tunc habuit, ut farentur Adversarij, debuit tunc ei à Deo per accidens infundi, una cum speciebus, ad judicium prudentiale circa actus singulares aliarum virtutum necessarii.

10. Ex quo intelliges, non esse eandem rationem de speciebus pertinentibus ad intellectum practicum, ac de his quæ pertinent ad intellectum speculativum: prima enim fuerunt anima Christi ab initio sua conceptionis per accidens infusa, ut virtus prudentia statim posset in suum actum prodire, & medium in actibus aliarum virtutum constitueret: alia verò fuerunt à Christo acquisita, ut relinquere locutus ministerio intellectus agentis, ut ostendemus infra, cum de scientia Christi acquisita.

11. Objecies primò: Scientia naturales non fuerunt infusa Christo à primò instanti conceptionis, sed ab eo successu temporis propriis actibus acquisita: Ergo & virtutes morales. Respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quia hoc inter virtutes intellectuales & morales reperitur discriimen, quod ista reddunt hominem simpliciter bonum, non verò illæ, ut docet S.Thomas 1.2. qu.56. artic. 3. Unde si Christus à primo instanti conceptionis, non habuisset virtutes morales, non fuisse tunc bonus & perfectus simpliciter; quod inconveniens non sequitur, ex eo quod in illo instanti, non habuerit scientias naturales & acquisitas, quia cum scientia sit virtus intellectualis, non reddit habentem bonum simpliciter, sed tantum secundum quid.

12. Objecies secundò, Nobilis est aliud habere à se, quam illud habere ab alio, cum agere sit quid perfectius, quam pati: Sed Christo tribuere debemus id quod nobilis est & perfectius: Ergo dicendum est, Christum non habuisse virtutes morales infusa à Deo, sed à se acquisitas.

Respondeo, Majorem esse veram, quando carentia formæ, vel perfectionis non magis derogat dignitati

tati subjecti, quam ei accrescat ex ejus acquisitione: Secus vero, quando ejus carentia magis dignitati & perfectioni subjecti præjudicat, quam per ejus acquisitionem augatur, ut contingit in proposito; magis enim derogat dignitati Christi, quod per aliquod tempus non fuerit bonus simpliciter, quam ei adveniat perfectionis, ex eo quod virtutes morales propriis actibus acquirat, ut ex supra dictis constat. Solutio est D. Thomas infra qu.19. art. 3. in corp. ubi sic discurrit: *Habere aliquod donum per se, est nobilis quam habere illud per aliud..... Quia autem omnis perfectio & nobilitas Christi est attribuenda, consequens est, quod ipse per meritum habuerit illud quod alij per meritum habent, nisi sitale, quod ejus carentia magis dignitatis Christi, & perfectioni præjudicet, quam per meritum acrebat. Vnde nec gratiam, nec scientiam, nec beatitudinem anima, nec divinitatem meruit, quia cum meritum non sit nisi ejus quod nondum habetur, oportet quod Christus aliquando istis caruerit, quibus carere magis diminuit dignitatis Christi, quam augeat meritum.*

CAPUT XI.

De gratia Christi capitali.

i. Christum, etiam ut hominem, esse caput corporis Ecclesie, certum & indubitatum est apud Theologos, colligiturque ex illo Apostoli ad Ephel. 1. *Suscitans illum à mortuis, & constitutus ad dexteram suam in caelestibus &c. ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam.* Ex quibus potest confici iste syllogismus: Secundum eam naturam Apostolus testatur Christum constitutum esse caput totius Ecclesie, secundum quam fuit à mortuis suscitatus: Sed Christus fuit à mortuis suscitatus, secundum naturam humanam non divinam: Ergo secundum humanam naturam, non divinam, illle constitutus fuit caput totius Ecclesie.

Ratio etiam id suadet: Cum enim Ecclesia sit corpus mysticum, ne monstrorum sit, caput aliquod mysticum habere debet, quod non potest esse aliud, quam Christus; non præcisè ut Deus; tum quia sub hac ratione est caput totius universi, non determinatè corporis Ecclesie; tum etiam quia inter caput & membra quædam debet esse proportionis & unitas naturæ, quæ nulla est inter Christum ut Deum & Ecclesiam: est igitur Christus, ut homo, sub qua ratione est ejusdem naturæ & substantiæ cum aliis hominibus, quæ sunt membra Ecclesie, caput corporis Ecclesie, ut loquitur Paulus ad Colossi. 1.

Confiratur: nam ut egregie discurrit D. Thomas h̄c qu. 8. art. 1. in capite tres sunt prærogativa, primatus scilicet & supereminencia, perfectionis plenitudo, & influxus in membra. Patet id in corpore naturali, nam caput est prima pars corporis, superior & supereminens ceteris; in eo etiam resident omnes sensus interiores & exteriores, in aliis autem solus tactus; denique influit in alia membra, propter vim sensitivam & motivam, atque etiam gubernatricem totius corporis. Tres verò illas prærogativas esse in Christo ut homine, constat; primatum enim tenet inter ceteros homines, & est primus omnium prædestinatiorum; in eo est plenitudo gratiae, habetque virtutem influendi in omnia Ecclesie membra: Ergo Christus, ut homo, est caput mysticum corporis Ecclesie.

III. Pars.

2. Si autem queras, an Christus possit dici non solum caput, sed etiam cor Ecclesie? Respondeo negativè cum S. Thoma artic. citato ad 3. ubi sic discurrit: *Caput habet manifestam eminentiam respectu exteriorum membrorum, sed cor habet quandam insuetum occultum, & ideo cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui invisibiliter Ecclesiam vivificat & unit: Capiti comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus visibiliter praferitur.* Est ergo Christus caput corporis Ecclesie, Spiritus Sanctus ejus cor, Beata Virgo, utpote Christo coniunctior, collum illius, ceteri verò fideles, ejus duntaxat membra dici possunt.

3. Observandum est etiam, cum eodem S. Doctor in 3. dist. 13. qu. 2. art. 2. ad 6. hoc inter caput naturale, & caput morale ac mysticum, intercede difficultas. Vnde nec gratiam, nec scientiam, nec beatitudinem anima, nec divinitatem meruit, quia cum meritum non sit nisi ejus quod nondum habetur, oportet quod Christus aliquando istis caruerit, quibus carere magis diminuit dignitatis Christi, quam augeat meritum.

4. Hæc ferè certa sunt apud omnes, sed triplex de gratia Christi capitali moveri potest difficultas & controversia. Prima est, an Christus ut homo sit caput non solum hominum, sed etiam Angelorum: Secunda, quorum hominum Christus sit caput, omnium-ne, vel aliquorum tantum? Tertia, per quam gratiam Christus in ratione capitatis Ecclesie constitutur, an per gratiam habitualem, vel per gratiam unionis?

§. I.

Resolutio prima difficultatis.

5. Dico primò, Christus, inquantum homo, est caput Angelorum, licet non ita perfectè sicuti nominum.

Probatur prima pars ex scriptura: Ad Colossi. 2. Christus dicitur *caput omnis Principatus & potestatis*; Sed ibi loquitur Apostolus de Christo ut homo, cùm ibidem dicat, quod in ipso *habitat omnis plenitudo dignitatis corporaliter*, & quod *Dens suscitavit illum à mortuis*: Ergo Christus, ut homo, est caput omnis principatus & potestatis, atque ad eum Angelorum.

Probatur secundò eadem pars ratione: Christus ut homo habet non solum in ordine ad homines, sed etiam per respectum ad Angelos tres conditiones ad rationem capitatis requiras; nam ratione unionis ad esse personale Verbi Angelis præminent, perfectius dona gratiae participat, & in eos influit, si non gloriam essentiam, de quo infra; saltem accidentalem, nempe gaudium illud quod percipiunt ex reparatione secundum suarum, quas Angeli apostatae deseruere, & clariore notitiam mysteriorum fidei, ut docet Hieronymus super caput 5. epistola ad Ephef. idque colligit ex verbis illis Apostoli: *Vt immoescat principatus & potestatus in caelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Idem asserit Dionysius cap. 7. de cœlesti hierarchia, ubi ait Christum exercere in Angelos actus hierarchicos, eos purgando, & illuminando circa mysteria fidei, ut clarius cognoscant quæ aliquin obscurius intellegent: Ergo homo est caput mysticum corporis Ecclesie.